

GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ PRO VNITŘNÍ POLITIKY
TEMATICKÁ SEKCE B: STRUKTURÁLNÍ POLITIKA A POLITIKA
SOUDRŽNOSTI

KULTURA A VZDĚLÁVÁNÍ

VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ: STAV A VÝHLED
ODBORNÉ PŘÍPRAVY UČITELŮ
ZÁKLADNÍCH ŠKOL V EVROPĚ

STUDIE

Abstrakt

Tato studie je podnětem pro Výbor pro kulturu a vzdělávání Evropského parlamentu, pokud jde o kvalitu učitelů na základních školách v Evropě. Hodnotí stav počáteční odborné přípravy učitelů, podpory v počátcích učitelské dráhy a návazného profesního rozvoje z pohledu jednotlivých učitelů a školitelů učitelů v Evropě. Podáváme zprávu o tom, do jaké míry tyto dílčí kategorie celého systému vzdělávání učitelů pomáhají učitelům zvládat problémy, se kterými se setkávají ve třídách, ve školách i na systémové úrovni. Zpráva hodnotí reformy v tomto sektoru na základě předchozích doporučení. Studie přináší v závěru politická doporučení, jež se týkají způsobů zvyšování kvality výuky prostřednictvím vzdělávání učitelů.

Tuto studii si vyžádal Výbor pro kulturu a vzdělávání Evropského parlamentu.

AUTOŘI

Panteia: Johan Bokdam, Inge van den Ende

Ockham IPS: Simon Broek

ODPOVĚDNÝ ADMINISTRÁTOR

Ana Maria Nogueira

Tematická sekce B: Strukturální politika a politika soudržnosti

Evropský parlament

B-1047 Brusel

E-mail: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

ZPRACOVÁNÍ TEXTU

Lyna Pärt

JAZYKOVÁ ZNĚNÍ

Originál: EN

Překlady: DE, FR

O VYDAVATELI

Pokud chcete kontaktovat tematickou sekci nebo si objednat její pravidelný měsíčník, pište na adresu:

poldep-cohesion@europarl.europa.eu

Rukopis byl dokončen v červenci 2014.

© Evropská unie, 2014

Tento dokument je k dispozici na internetu na této adrese:

<http://www.europarl.europa.eu/studies>

PROHLÁŠENÍ O VYLOUČENÍ ODPOVĚDNOSTI

Názory vyjádřené v tomto dokumentu jsou názory autorů a nemusí nutně představovat oficiální postoj Evropského parlamentu.

Rozmnožování a překlady pro nekomerční účely jsou povoleny, pokud je uveden zdroj a vydavatel je předem upozorněn a obdrží kopii.

SHRNUTÍ

Cíl studie

Učitelé jsou tím nejdůležitějším faktorem v rámci školy, který má dopad na to, jak se žáci učí. Pro účely této studie jsme zvolili víceúrovňový přístup k tématice kvality učitelů, v rámci kterého se z pohledu učení žáků a jejich školních úspěchů považují za velmi důležité odborná příprava a profesní rozvoj učitelů.

Učitelé se potýkají s celou škálou problémů, jež se týkají výuky a její efektivity, a musí též odpovídat na zvyšující se poptávku společnosti po účinnosti vzdělávání. To vyžaduje systémové změny v učitelské profesi, ale také zvýšený důraz na vzdělávání a odbornou přípravu učitelů.

Hlavními otázkami, které si tato studie pokládá, jsou tyto: 1) do jaké míry jsou stávající evropské systémy vzdělávání učitelů vhodné pro daný účel; 2) jak může počáteční a navazující vzdělávání pomoci učitelům zvládat současné i budoucí výzvy.

Tato studie zkoumá, jak jsou jednotlivé vnitrostátní strategie, jež mají zlepšovat úroveň učitelů, navázány na různé fáze kariéry učitelů a celý systém vzdělávání učitelů. Je možné vnímat vzdělávání učitelů optikou těchto tří fází: počáteční vzdělávání učitelů (ITE), podpora v počátcích učitelské dráhy (ECS) a návazný profesní rozvoj (CPD).

Studie je založena na syntéze dostupné literatury a nástrojů politiky, rozhovorech s příslušnými zúčastněnými stranami na úrovni EU a na důkladných analýzách situace v jednotlivých zemích na základě rozhovorů s učiteli na školách, školiteli učitelů, manažery programů počátečního vzdělávání učitelů, studenty a tvůrci politiky v sedmi členských státech (Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Litva, Nizozemsko a Rakousko).

Závěry

Závěry jsou rozděleny do tří skupin. První kategorie závěrů se týká vývoje na úrovni EU:

- Na evropské úrovni figuruje odborná příprava učitelů na předním místě agendy a na toto téma vzniklo mnoho užitečných studií a příruček. Přímé dopady v praxi je však těžké vystopovat.
- Vnitrostátní reformy se vesměs drží doporučení dokumentů EU. Odborná příprava učitelů je v mnoha zemích politickou prioritou a reformy vesměs cílí na problémy, se kterými se tato oblast potýká.

Druhá kategorie závěrů se týká výzev a reforem:

- Výzvy, jež se týkají působení přímo ve třídách, jsou řešeny v rámci všech struktur (ITE, ECS i CPD). Reformy politik se však primárně zaměřují na ITE a jen v menší míře na CPD a ECS.
- Problémy na úrovni škol se jen stěží řeší prostřednictvím politik vzdělávání učitelů. Tyto problémy je možné účinněji řešit reformami jiných politik, jež se týkají pracovních podmínek a organizace škol (zdrojů).
- Problémy systémové úrovně jsou řešeny v rámci reforem počátečního vzdělávání učitelů, ale týkají se i dalších oblastí politiky (pracovní podmínky, finanční rámce, vnímání profese učitele).

Třetí kategorie závěrů se týká struktur odborné přípravy učitelů a reformních strategií:

- Reformy se ve většině zaměřují na počáteční vzdělávání učitelů. Obecně platí, že pokud se má za to, že systém počátečního vzdělávání učitelů je již zaveden, větší politická pozornost se věnuje jiným částem celého systému vzdělávání. Odborná příprava učitelů se jen velmi vzácně chápe jako součást systému vzdělávání, který obsahuje ITE, ECS a CPD. Mezi těmito strukturami tudíž není dostatečná koordinace (z hlediska toho, který problém řeší která struktura).
- Programy počátečního vzdělávání učitelů se ve zkoumaných zemích od sebe značně liší v závislosti na vnitrostátních pojetích toho, co znamená být dobrý učitel. S tím souvisí i skutečnost, že jakákoli reforma počátečního vzdělávání učitelů vyvolává velké politické a společenské debaty.
- Podpora v počátcích učitelské dráhy (ECS) si získala výsadní postavení v rámci politických agend. V mnoha zemích jsou však tyto přístupy nedostatečně rozvinuty.
- Návazný profesní rozvoj (CPD) se poskytuje ve většině zemí. Problémem ale je obecný nedostatek pobídek pro zápis do programů CPD (jež by se týkaly postupu v kariéře) v kombinaci s překážkami, jež způsobují, že se jednotlivci těchto programů nemohou účastnit.

Doporučení

Je možné nabídnout několik doporučení, jež poslouží k tomu, aby byly zavedeny takové struktury odborné přípravy učitelů, které budou podporovat učitele při řešení problémů, se kterými se setkávají.

Doporučení č. 1 (určené zúčastněným stranám na evropské, národní a místní úrovni, školám a učitelům): **Přístupovat k odborné přípravě učitelů jako k ucelenému systému vzdělávání, do kterého jsou zahrnuty ITE, ECS i CPD, s cílem řešit problémy spojené s učitelskou praxí.** V této souvislosti se doporučuje:

- strukturovat nabídku ECS a CPD tak, aby se z nich staly způsoby trvalého vzdělávání, jež by navazovaly na předchozí fáze systému.
- nabízet ECS a CPD transparentním způsobem, aby se nabízené komponenty lépe propojovaly.
- být transparentní ohledně očekávání, jež mají zaměstnavatelé v případě návazné kariéry učitelů.

Doporučení č. 2 (určené zúčastněným stranám na vnitrostátní úrovni, školám a učitelům): **Při přípravě a provádění reform brát v potaz výsledky, kterých již bylo v oblasti odborné přípravy učitelů dosaženo na evropské úrovni.** Doporučuje se:

- využít příslušnou literaturu EU za účelem zahrnutí některých témat do vnitrostátních politických agend (ECS a CPD).
- využít příslušné dokumentace k rozvoji struktur ECS a CPD na vnitrostátní a místní úrovni a na úrovni škol.

Doporučení č. 3 (určené zúčastněným stranám na národní a místní úrovni a na úrovni škol): **Reformy odborné přípravy učitelů by měly být v souladu s reformami organizace školství a pracovních podmínek. K provedení reform by navíc měly být k dispozici dostatečné finanční zdroje.** V této souvislosti se doporučuje:

- podpořit vzdělávání učitelů tím, že se budou pořádat přitažlivá školení.
- vytvořit pobídky pro učení prostřednictvím posílení řízení lidských zdrojů ve školách a propojení návazného rozvoje a kariér učitelů.
- přizpůsobit pracovní podmínky, organizaci škol a kulturu škol tak, aby vytvářely rozličnější kariérní možnosti, dávaly podnět k učení prostřednictvím spolupráce na školách a učitelům poskytovaly více času pro plnění úkolů souvisejících s rozvojem školy.

Zajistit, že v rámci provádění reform budou k dispozici dostatečné finanční zdroje, jež umožní pokračovat v realizaci politických cílů.